

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов
2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ

ПРАКТИКУМ

для студентів

спеціальності: 025 «Музичне мистецтво»
освітнього рівня: другий (магістерський)
освітньо-професійної програми: 025.00.01 Музичне мистецтво
вибіркової спеціалізації: викладання музичного інструмента

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Програма № 10.91/18
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 20 18 р.

Київ – 2018

Розробники:

Сподаренко Віктор Михайлович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності;

Викладач: Сподаренко Віктор Михайлович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол від 05.08 2018 року № 10

Завідувач кафедри _____ (Т. Б. Каблова)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) 025.00.01 Музичне мистецтво
(назва освітньої програми)

6.08.2018 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) _____ (О. М.Олексюк)
(підпис)

на 20__ / __ Робочу програму перевірено

____.____.2018 р.

Заступник директора _____ (А.О. Таранник)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	<i>Обов'язкова</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>	
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>1/30</i>	
Курс	<i>6</i>	<i>6</i>
Семестр	<i>11</i>	<i>11</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>1</i>	
Обсяг кредитів	<i>1</i>	<i>1</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>30</i>	<i>30</i>
Аудиторні	<i>10</i>	<i>4</i>
Модульний контроль	<i>2</i>	<i>-</i>
Семестровий контроль	<i>-</i>	<i>-</i>
Самостійна робота	<i>18</i>	<i>26</i>
Форма семестрового контролю	<i>залік</i>	<i>залік</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Інструментально-педагогічний практикум для студентів другого (магістерського) освітнього рівня є невід'ємною частиною навчального процесу спеціальності 025 «Музичне мистецтво», вибіркової спеціалізації викладання музичного інструмента. Програма практикуму передбачає створення навчальних умови для виявлення індивідуальних творчих можливостей студентів, активізує творчий потенціал, вдосконалює навички гри на музичному інструменті, актуалізує знання та уміння, пов'язані з аналізом музичних творів різних форм, стилів і жанрів з екстраполяцією на інструментально-виконавський та педагогічний процес.

Програма практикуму охоплює два семестри і включає в себе практичні та лабораторні заняття, консультації. Концепція програми спирається на: свідоме поєднання основних постулатів історії та теорії загальної і музичної педагогіки; доцільність практичного використання шедеврів світового музичного мистецтва різних епох, творів видатних композиторів-класиків та сучасних авторів; кращі зразки української інструментальної музики; використання традицій сучасних виконавських шкіл, новітніх індивідуально-особистісних педагогічних технологій.

Мета навчальної дисципліни – опанування інструментально-педагогічними навичками в процесі роботи над музичними творами різних форм, стилів і жанрів.

Завдання навчальної дисципліни:

- розвиток аналітичних якостей студентів у процесі виконавсько-педагогічного аналізу музичних творів різних форм та жанрів;
- формування інтерпретаційних уявлень студентів на основі різностильового музично-педагогічного репертуару;
- опанування дидактичних принципів роботи над поліфонічними творами, творами великої форми та різнохарактерними інструментальними п'єсами малої форми;
- формування практичних навичок у використанні знань з циклу музично-теоретичних дисциплін (історії і теорії музики, поліфонії, аналізу музичних форм) у виконавсько-інструментальній практиці викладача музичного інструмента;
- опанування практичних підходів щодо добору інструментально-педагогічного і виконавсько-технічного репертуару у взаємозв'язку з рівнем навчальних досягнень учня / студента.
- активізація інтересу студентів до виконавських проблем сучасної музики і принципів реалізації художнього образу в різних інтерпретаційних варіантах.

Структура курсу містить кілька компонентів: а) методичний, що відповідає специфіці практикуму зі спеціалізації «Викладання музичного інструменту»; б) практичний, який здійснюється в ході групових аудиторних занять та в процесі вивчення і виконавського аналізу інструментальних музичних творів; в)

самостійна робота студентів, яка реалізується в конкретних завданнях для самостійного опанування у процесі аудиторних та індивідуальних занять. З огляду на вищезазначене, на заняттях з курсу «Інструментально-педагогічний практикум» використовуються:

- форми роботи – практичні заняття, лабораторні, самостійна робота студентів, консультації викладача.
- засоби навчання – підручники і навчальні посібники, нотні збірники і музичні твори, електронні книги, аудіо та відеоматеріали.
- форми контролю знань та вмінь студентів – модульна контрольні роботи та залік (I семестр).

Вивчення дисципліни «Інструментально-педагогічний практикум» сприяє формуванню у студентів таких загальних та фахових **компетентностей**:

- **методологічна** – здатність визначити малодосліджені аспекти у професійній галузі, які є актуальними для розвитку педагогічної науки і мистецтвознавства. Розуміння методології освіти. Володіння методологією науково-педагогічного дослідження, дотримання логіки наукового пошуку через раціональне застосування методологічних підходів, методів і засобів.
- **самоосвітня** – здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.
- **інформаційна** – здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань. Здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності.
- **інструментально-педагогічна** – здатність застосовувати інструментально-виконавські уміння у навчальній, педагогічній та концертно-виконавській діяльності. Знання інструментально-педагогічного репертуару та володіння методами роботи над творами різної форми, жанру, стилю. Здатність до ансамблевої та оркестрової гри. Володіння методами навчання гри на музичному інструменті та методикою викладання музичного інструмента у вищій школі.
- **художньо-естетична** – сформованість системи художньо-естетичних, мистецтвознавчих та культурологічних знань. Здатність аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, мистецькі твори різних стилів, жанрів і форм, уміння висловлювати й аргументувати власні оцінні судження і позиції.
- **музично-теоретична** – здатність застосовувати у навчальній та професійній діяльності знання з історії і теорії музики, сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів.
- **методична** – володіння методикою викладання дисциплін кваліфікації у вищій школі (відповідно до обраної спеціалізації). Знання специфіки та методів навчання студентів музично-педагогічної спеціальності. Розуміння

змісту та принципів укладання навчальних і робочих програм з фахових дисциплін. Знання програмових вимог з методики музичної освіти для студентів вищих навчальних закладів та володіння методикою викладання цієї дисципліни у вищій школі.

3. Результати навчання за дисципліною «Інструментально-педагогічний практикум».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

– знати:

- складові музичних здібностей та ефективні способи їхнього розвитку;
- специфіку інструментально-виконавської та педагогічної роботи над музичними творами різних форм і жанрів;
- методи навчання студентів у класі основного музичного інструмента;
- основні етапи роботи над музичним твором;
- особливості музичної інтерпретації та її значення у концертній практиці виконавця-інструменталіста.

– вміти:

- охарактеризувати сутність художньо-педагогічного, історико-стильового, музично-теоретичного та технічно-виконавського аналізу інструментальних творів (на прикладі музичного твору);
- визначити методику роботи над поліфонічними творами, творами великої форми та різнохарактерними п'єсами;
- здійснювати добір інструментально-педагогічного і виконавсько-технічного репертуару у взаємозв'язку з рівнем навчальних досягнень студента;
- проаналізувати і продемонструвати принципи добору гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки;
- здійснювати порівняльний аналіз музичних творів з метою визначення художньо-обґрунтованих (таких, що продиктовані стилем і жанром, виконавськими традиціями) аспектів інтерпретації музичного твору.

4. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт		
			Аудиторна:		Самостійна
			Практичні	Лабораторні	
I семестр					
Змістовий модуль 1.					
Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі					
1.1	Виконавсько-педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі в процесі засвоєння творів великої форми та різнохарактерних п'єс	16	2	4	10
1.2	Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі в процесі засвоєння поліфонічних творів та етюдів	12	2	2	8
	Модульний контроль	2			
	Разом	30	4	6	18

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі

1.1. Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі в процесі засвоєння творів великої форми та різнохарактерних п'єс

Педагогічний аналіз у системі професійної підготовки викладача класу музичного інструменту: ракурс формування інструментально-педагогічних навичок в процесі індивідуальних занять. Засвоєння специфічних педагогічних прийомів роботи зі студентом під час вивчення інструментальних творів великої форми композиторів різних стилістичних напрямків. Педагогічні аспекти засвоєння прийомів практичної роботи зі студентами в процесі оволодіння

мініатюрами композиторів різних стилістичних напрямків, створення концепції інтерпретації творів, засвоєння динамічної драматургії твору та його композиційної структури, агогічних та артикуляційних нюансів. Цикли інструментальних мініатюр.

Основні поняття теми: педагогічний аналіз, педагогічні навички, твори великої форми, інструментальні мініатюри, динамічна драматургія твору; агогіка та артикуляція, концепція інтерпретації.

Основна література: 1, 2, 3, 5.

Додаткова література: 1, 3, 11, 12, 14, 27, 33, 40, 41

1.2. Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі в процесі засвоєння поліфонічних творів та етюдів

Педагогічний аналіз формування навичок роботи у класі музичного інструменту над поліфонічними творами різних жанрів та стилістичних напрямків. Специфіка роботи над поліфонічними творами. Прийоми засвоєння багатоголосної фактури інструментального твору. Методи роботи над віртуозними творами (етюдами) композиторів різних стилістичних епох. Створення вправ, робота над елементами фактури віртуозного твору, його динамікою, агогікою та артикуляцією. Фрагментарна робота в класі музичного інструменту в процесі вивчення етюдів. Створення власної художньої інтерпретації твору відповідно із індивідуальними особливостями творчої особистості учня. Стель, національна композиторська школа. Вибір інструментальних етюдів. Моделювання практичних проблемних ситуацій у класі музичного інструменту.

Основні поняття теми: педагогічні навички, поліфонія, власна художня інтерпретація; віртуозний твір; інструментальні етюди; проблемна ситуація.

Основна література: 1, 3, 4, 5.

Додаткова література: 1, 3, 12, 25, 34, 35, 40, 41.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування практичних занять	1	2	2
Робота на практичному занятті	10	2	20
Відвідування лабораторних занять	1	3	3
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	3	30
Виконання завдань до самостійної роботи	5	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25
Разом		-	105
Максимальна кількість балів:		105	
Рахунок коефіцієнта:		1,05	

6.1. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№№ тем	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1. Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі					
T.1.	Педагогічний аналіз роботи над текстом класичного твору великої форми	4 год.	Нотний текст	Практичні та лаб. заняття	5 б.
T.1.	Педагогічний аналіз роботи над інтерпретацією твору великої форми	4 год.	Нотний текст	Практичне та лаб. заняття	5 б.
T.1.	Педагогічний аналіз роботи над інтерпретацією інструментальних мініатюр	4 год.	Нотний текст	Практичне та лаб. заняття	5 б.
T.2.	Педагогічний аналіз над текстом поліфонічного твору	4 год.	Нотний текст	Практичне та лаб. заняття	5 б.
T.2.	Педагогічний аналіз роботи над технічними труднощами віртуозного твору	2 год.	Нотний текст	Практичне та лаб. заняття	5 б.
Разом		18 год.			25 б.

Орієнтовний перелік питань для аналізу музичних творів

1. Обґрунтуйте основні підходи добору інструментально-виконавського репертуару для планування навчального процесу.
2. Назвіть складові музичного слуху та поясніть способи їхнього розвитку на занятті з музичного інструмента.
3. Проаналізуйте методику розвитку метро-ритмічного відчуття на індивідуальному занятті з музичного інструмента.
4. Охарактеризуйте види музичної пам'яті, поясніть процес вивчення та виконання музичного твору напам'ять.
5. Охарактеризуйте основні етапи роботи над музичним твором.
6. Визначте сутність художньо-педагогічного, історико-стильового, музично-теоретичного та технічно-виконавського аналізу інструментальних творів (на прикладі музичного твору).
7. Поясніть особливості формування навичку читання нот з листа.
8. Доведіть важливість вивчення гам та арпеджіо у формуванні виконавської техніки інструменталіста.
9. Поясніть поетапність процесу вивчення гам у взаємозв'язку з аплікатурними принципами.
10. Поясніть різницю між інструктивними та концертними етюдами. Наведіть приклади етюдів на різні види техніки та особливості роботи над ними.
11. Доведіть актуальність поліфонічних творів у формуванні інструментально-виконавської компетентності студентів.
12. Визначте методику роботи над поліфонічним твором.
13. Доведіть актуальність творів великої форми у музично-педагогічному репертуарі викладача музичного інструмента. Опишіть специфіку роботи над твором сонатної форми.
14. Поясніть важливість творів великої форми у формуванні інструментально-виконавської компетентності студентів. Проаналізуйте методику роботи над творами варіаційного циклу.
15. Порівняйте методи роботи над п'єсами кантиленного і віртуозного характеру у класі основного музичного інструмента. Визначте спільне і відмінне.
16. Визначте поняття музичної інтерпретації та її значення у концертно-виконавській практиці інструменталіста
17. Охарактеризуйте важливість прийомів звуковидобування та звуковедення на музичному інструменті для створення художнього образу музичного твору.
18. Проаналізуйте принципи добору гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки студента
19. Охарактеризуйте специфіку домашньої роботи учня (студента) над інструментальним твором.
20. Охарактеризуйте передконцертний режим виконавця та психологічні передумови вдалого концертного виступу
21. Причини сценічного хвилювання та шляхи його подолання.

22. Поясніть процес формування та розвитку артистичних якостей студента на заняттях з музичного інструмента.
23. Обґрунтуйте сутність музичної інтерпретації. На основі одного з музичних творів наведіть приклади різних інтерпретацій та поясніть відмінності між ними.
24. Проаналізуйте нотний текст музичного твору, визначте його стильові, жанрові особливості, виконавські труднощі та окресліть шляхи їх подолання (твір за вибором студента).

6.2. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

№	Модульна контрольна робота 1	Бали
1.	Здійснення порівняльного виконавського аналізу музичного твору в декількох інтерпретаційних варіантах. Визначення та обґрунтування художньо-переконливого виконання з огляду на стильові та жанрові особливості музичного твору.	10
2.	Виконавський аналіз запропонованого музичного твору з визначенням його стильових, жанрових особливостей, виконавських труднощів та шляхів їх подолання.	10
3.	Визначення інтерпретаційних аспектів музичного твору з огляду на стиль (епохи, композитора, виконавця), жанр, систему художніх образів, драматургію.	5
Максимальна кількість балів		25

6.3. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

**7. Навчально-методична карта дисципліни
«Інструментально-педагогічний практикум»**

Модулі	Змістовий модуль 1 (I семестр)	
Назва модуля	Змістовий модуль 1 Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі	
Кількість балів за модуль	<i>105 балів</i>	
Заняття	<i>1-3</i>	<i>4-5</i>
Лекційні		
Семінари		
Практичні	<i>1</i>	<i>1</i>
Лабораторні	<i>2</i>	<i>1</i>
Назва навчального модуля (практичне заняття)	Тема 1.1. Виконавсько-педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі в процесі засвоєння творів великої форми та різнохарактерних п'єс (1 бал – відвідування пр.з.та 2 б. за відвід. лаб.заняття, 10 – за роботу під час пр. і лаб. занять) (31 бали)	Тема 1.2. Педагогічний аналіз навичок викладання музичного інструменту у вищій школі в процесі засвоєння поліфонічних творів та етюдів (1 бал – відвідування пр.заняття, 1 бал відвід.лаб.зан.10 – за роботу під час пр. і лаб. занять) (21 бали)
Самостійна робота: кількість балів	<i>15 балів</i>	<i>10 балів</i>
Види поточного контролю та кількість балів	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	
Всього без урахування коефіцієнту – 105. Коефіцієнт 1,05. – залік		

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано / А. Д. Алексеев. – М.: Музыка, 1978. – 287 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
2. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию / Л. А. Баренбойм. – Изд. 2-е. – Л.: Сов. композитор, 1973. – 270 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
3. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепиано / Т. П. Воробкевич. – Львів : ЛДМА, 2001. – 144 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка). (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
4. Евсеева Т. И. Теоретические основы организации исполнительской практики на музыкально-педагогическом факультете / Т. И. Евсеева // Теоретические основы профессиональной подготовки учителя музыки. – М.: МГПИ, 1980. – Вып. 62. – С. 111-117. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
5. Коган Г. Работа пианиста / Г. Коган. – М.: Классика – XXI, 2004. – 204 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).

Додаткова література

1. Арнонкур Н. Музыка языком звуков. Путь к новому пониманию музыки / Н. Арнонкур ; [пер. с немецк. И.Приходько]. – 192 с.
2. Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки / Л. Г. Арчажникова. – М.: Музыка, 1994. – 111 с.
3. Браудо И. А. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе / И. А. Браудо. – М.: Музгиз, 1965. – 80 с.
4. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка / Н. А. Ветлугина. – М.: Просвещение, 1968. – 243 с.
5. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М.: Искусство, 1963. – 576 с.
6. Гат Й. Техника фортепианной игры / Йожеф Гат. – М. – Будапешт, 1967. – 244 с.
7. Кабалевський Д. Б. Про трьох китів та про інші цікаві речі / Д. Б. Кабалевський. – К.: Муз. Україна, 1973. – 190 с.
8. Кабалевський Д. Б. Як розповідати дітям про музику / Д. Б. Кабалевський. – К.: Муз. Україна, 1982. – 320 с.
9. Кабалевский Д. Б. Прекрасное пробуждает доброе: Статьи, документы, речи / Д. Б. Кабалевський. – М.: Педагогика, 1973. – 142 с.

10. Калинина Н. Т. Клавирная музыка Баха в фортепианном классе / Н. Т. Калинина. – Л.: Сов. композитор, 1988. – 156 с.
11. Кашкадамова Н. Б. Мистецтво виконання музики на клавiшно-струнних iнструментах / Н. Б. Кашкадамова. – К.: Муз. Україна, 2009. – 415 с.
12. Корыхалова Н. П. Интерпретация музыки: Теоретические проблемы музыкального исполнения и критический анализ их разработки в современной буржуазной эстетике / Н. П. Корыхалова. – Л.: Музыка, 1979. – 182с.
13. Кременштейн Б. Л. Воспитание самостоятельности учащегося в классе специального фортепиано / Б. Л. Кременштейн. – М.: Классика - XXI, 2003. – 120 с.
14. Курковский Г. В. Питання фортепiанного виконавства / Г. В. Курковский : [збiрник статей]. – К.: Муз. Україна, 1983. - 139 с.
15. Лемешев С. Я. Путь к искусству / С. Я. Лемешев. – М.: Искусство, 1968. – 311 с.
16. Маккиннон Л. Игра наизусть / Л. Маккиннон. – Л.: Музыка, 1967. – 143 с.
17. Малиновская А. В. Класс основного музыкального инструмента. Искусство фортепiанного интонирования. Учебное пособие для вузов / А. В. Малиновская. – М.: Искусство, 2005. – 379 с.
18. Маргулис В. И. Об интерпретации произведений Бетховена / В. И. Маргулис. – М.: Музыка, 1991. – 75 с.
19. Мартинсен К. А. Индивидуальная фортепианная техника (на основе звукотворческой воли) / Карл Адольф Мартинсен; [пер. с нем. В. Л. Михелис]; ред. Г. М. Когана. – М.: Музыка. 1966. – 217 с.
20. Мартинсен К. А. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано / Карл Адольф Мартинсен; [пер. с нем. В. Л. Михелис]; ред. Л. И. Ройзмана. – М.: Музыка, 1977. – 127 с.
21. Метлов Н. А. Музыка детям / Н. А. Метлов. – М.: Музыка, 1985. – 144 с.
22. Милич Б. Е. Воспитание ученика-пианиста в 1-2 классах ДМШ / Б. Е. Милич. – К.: Муз. Україна, 1977. – 78 с.
23. Милич Б. Е. Воспитание ученика-пианиста в 3-4 классах ДМШ / Б. Е. Милич. – К.: Муз. Україна, 1979. – 62 с.
24. Милич Б. Е. Воспитание ученика-пианиста в 5-7 классах ДМШ / Б. Е. Милич. – К.: Муз. Україна, 1982. – 86 с.
25. Милич Б. О. Про формування i вдосконалення викладацької майстерності педагогiв-пiанiстiв / Б. Е. Милич. – К.: Муз. Україна, 1971. – 62 с.
26. Назайкинский Е. В. О психологии музыкального восприятия / Е. В. Назайкинский. – М.: Музыка, 1972. – 383 с.
27. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. Записки педагога / Г. Г. Нейгауз. – М.: Музыка, 1982. – 298 с.
28. Падалка Г. М. Педагогiка мистецтва. Теорiя i методика викладання мистецьких дисциплiн / Г. М. Падалка. – К.: Освiта України, 2008. – 274 с.
29. Падалка Г. М. Учитель, музыка, дiти / Г. М. Падалка. – К.: КГПИ, 1982. – 144 с.

30. Раппопорт С. Х. О вариантной множественности исполнительства / С. Х. Раппопорт // Музыкальное исполнительство. – М.: Музыка, 1972. – 176 с.
31. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций / Я. Рейковский; [пер. с польск., вступ. ст. В.Н. Вилюнаса]. – М.: Прогресс, 1979. – 391 с.
32. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання: навчально-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – К.: ІЗМН, 1997. – 248 с.
33. Тимакин Е. М. Воспитание пианиста. Методическое пособие / Е. М. Тимакин. – М.: Музыка, 1989. – 144 с.
34. Савшинский С. И. Пианист и его работа / Самарий Ильич Савшинский. – Л.: Музыка, 1964. – 185 с.
35. Савшинский С. И. Работа пианиста над музыкальным произведением / Самарий Ильич Савшинский. – Л.: Музыка, 1964. – 187 с.
36. Савшинский С. И. Работа пианиста над техникой / Самарий Ильич Савшинский. – Л.: Музыка, 1964. – 106 с.
37. Савшинский С. И. Режим и гигиена работы пианиста / Самарий Ильич Савшинский. – Л.: Сов. Композитор, 1963. – 119 с.
38. Холопова В. Н. Формы музыкальных произведений : [учебное пособие] / В. Н. Холопова. – Изд. 2-е. – СПб. : Лань, 2001. – 496 с.
39. Фергюсон Г. Фортепіанне виконавство / Г. Фергюсон ; [пер., ред., комент. М. Кушніра]. – Львів : Сполом, 2007. – 224 с.
40. Фраёнов В. П. Учебник полифонии / В. П. Фраёнов. – М. : Музыка, 2006. – 207 с.
41. Цыпин Г. М. Обучение игре на фортепіано / Г. М. Цыпин. – М.: Сов. композитор, 1994. – 176 с.